

COMISIA ELECTORALĂ CENTRALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Adresa: str. Vasile Alecsandri, nr.119, Chișinău, Republica Moldova, MD 2012
Telefon: +373 22 251-451, fax: +373 22 234-047
Website: www.cec.md, e-mail: info@cec.md

HOTĂRÂRE

**pentru aprobarea avizului la proiectul de lege privind pilotarea votului prin
corespondență și amendamentele VG nr. 005 din 28 martie 2024,
ML nr. 38/03-50 din 8 aprilie 2024 și VIG nr. 01/03-54 din 9 aprilie 2024
(inițiativa legislativă nr. 65 din 1 martie 2024)**

Prin adresele Cancelariei de Stat și Parlamentului, înregistrate la Comisia Electorală Centrală sub nr. CEC-7/12962 din 5 martie 2024 și, respectiv, nr. CEC-7/13039 din 12 martie 2024, a fost transmis spre avizare proiectul de lege privind pilotarea votului prin corespondență (inițiativa legislativă nr. 65 din 1 martie 2024).

De asemenea, Comisia juridică, numiri și imunități, prin adresa nr. CJ-04-30 din 9 aprilie 2024, înregistrată la Comisia Electorală Centrală sub nr. CEC-7/13394 din 10 aprilie 2024, a solicitat prezentarea punctului de vedere asupra amendamentelor înaintate la proiectul de lege menționat.

Amendamentul VIG nr. 01/03-54 din 9 aprilie a fost propus de un grup de deputați, amendamentul VG nr. 005 din 28 martie 2023 este înaintat de către deputatul Gaik Vartanean și amendamentul ML nr. 38/03-50 din 8 aprilie 2024 îi aparține deputatei Maria Lucrețeanu.

În temeiul art. 11 alin. (2), 25 lit. d) și 32 din Codul electoral nr. 325/2022, art. 2 alin. (3) lit. d) din Codul administrativ nr. 116/2018, art. 32 alin. (2) și 33 alin. (1) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, Comisia Electorală Centrală h o t ă r ă ș t e:

1. Se aprobă avizul la proiectul de lege privind pilotarea votului prin corespondență (inițiativa legislativă nr. 65 din 1 martie 2024) și amendamentele VG nr. 005 din 28 martie 2024, ML nr. 38/03-50 din 8 aprilie 2024 și VIG nr. 01/03-54 din 9 aprilie, conform anexei.

2. Hotărârea Comisiei Electorale Centrale se transmite conform solicitării Comisiei juridice, numiri și imunități, Parlamentului și Cancelariei de Stat.

3. Prezenta hotărâre intră în vigoare la data adoptării și se publică pe pagina web oficială a Comisiei Electorale Centrale.

**Președinta
Comisiei Electorale Centrale**

Angelica CARAMAN

Chișinău, 11 aprilie 2024
Nr. 2445

Comisia Electorală Centrală
CORESPUNDE
ORIGINALULUI

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA	
D.D.P. Nr.	1025
"15" 04	2024
Ora	

Aviz

la proiectul de lege privind pilotarea votului prin corespondență (inițiativa legislativă nr. 65 din 1 martie 2024) și amendamentele VG nr. 005 din 28 martie 2024, ML nr. 38/03-50 din 8 aprilie 2024 și VIG nr. 01/03-54 din 9 aprilie 2024

I. Aspecte introductive

1. Potrivit art. 11 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, proiectele actelor normative pentru modificarea Codului electoral se transmit spre avizare Comisiei Electorale Centrale.

La fel, conform art. 32 alin. (2) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, proiectele actelor normative care țin de domeniile de competență ale Comisiei Electorale Centrale și ale altor autorități publice autonome se transmit obligatoriu spre avizare acestora.

2. Prin adresele Cancelariei de Stat și Parlamentului, înregistrate la Comisia Electorală Centrală sub nr. CEC-7/12962 din 5 martie 2024 și, respectiv, nr. CEC-7/13039 din 12 martie 2024, a fost transmis spre avizare proiectul de lege privind pilotarea votului prin corespondență (inițiativa legislativă nr. 65 din 1 martie 2024).

De asemenea, Comisia juridică, numiri și imunități, prin adresa nr. CJ-04-30 din 9 aprilie 2024, înregistrată la Comisia Electorală Centrală sub nr. CEC-7/13394 din 10 aprilie 2024, a solicitat prezentarea punctului de vedere asupra amendamentelor înaintate la proiectul de lege menționat.

3. Conform notei informative, autorul proiectului de lege este un grup de deputați din Parlament.

4. Autorii amendamentelor pentru care se solicită punctul de vedere sunt deputați în Parlament. Așadar, amendamentul VG nr. 005 din 28 martie 2023 este înaintat de către deputatul Gaik Vartanean, amendamentul ML nr. 38/03-50 din 8 aprilie 2024 îi aparține deputatei Maria Lucrețeanu, iar amendamentul VIG nr. 01/03-54 din 9 aprilie a fost propus de un grup de deputați.

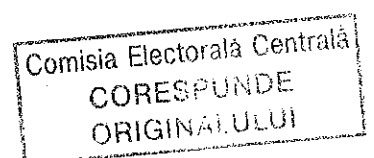
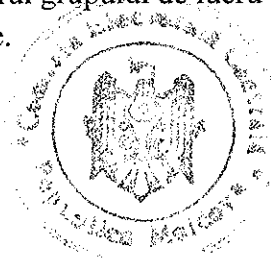
5. La faza inițială a proiectului, acesta a fost elaborat în cadrul unui grup interinstituțional, la care au participat doi membri ai Comisiei Electorale Centrale în baza dispoziției președintelui Comisiei Electorale Centrale nr. 22-a din 11 mai 2023. Ulterior, s-a constituit un grup de lucru cu această sarcină pe platforma parlamentară.

6. Potrivit notei informative, scopul proiectului de lege este acela de a facilita accesul la procesul de vot al cetățenilor Republicii Moldova aflați în străinătate. Astfel, odată cu implementarea votului prin corespondență, vor fi create condiții optime pentru exercitarea dreptului de vot, oriunde s-ar afla alegătorii.

7. La 21 martie 2024, proiectul de lege privind pilotarea votului prin corespondență (inițiativa legislativă nr. 65 din 1 martie 2024) a fost votat în prima lectură.

8. Astfel, prezentul aviz se referă la proiectul de lege privind pilotarea votului prin corespondență (inițiativa legislativă nr. 65 din 1 martie 2024), dar și la următoarele amendamente: VG nr. 005 din 28 martie 2023 al deputatului Gaik Vartanean, ML nr. 38/03-50 din 8 aprilie 2024 al deputatei Maria Lucrețeanu și VIG nr. 01/03-54 din 9 aprilie al unui grup de deputați.

9. Comisia atestă că proiectul de lege trimis spre avizare cuprinde în mare parte propunerile și recomandările care au fost elaborate în cadrul grupului de lucru interinstituțional la care au participat reprezentanții Comisiei Electorale Centrale.

II. Considerentele asupra proiectului de lege privind pilotarea votului prin corespondență în raport cu amendamentul VIG nr. 01/03-54 din 9 aprilie 2024

10. În linii generale, Comisia susține proiectul de lege privind pilotarea votului prin corespondență (inițiativa legislativă nr. 65 din 1 martie 2024) ajustat conform amendamentului VIG nr. 01/03-54 din 9 aprilie 2024.

11. Deci, examinând prin prisma atribuțiilor funcționale proiectul de lege, Comisia formulează următoarele propuneri și obiecții la acesta:

1) Având în vedere că în baza înregistrării prealabile se întocmesc listele electorale pentru votul prin corespondență, considerăm necesar ca **art. 18 alin. (1)** să fie completat la sfârșitul alineatului cu următoarele cuvinte „și de a întocmi listele electorale pentru votul prin corespondență”.

2) Modificarea denumirii **art. 26** din „Expedierea plicurilor speciale” în „Transmiterea plicurilor cu materialele pentru votare” este o propunere care poate aduce claritate și precizie în ceea ce privește conținutul și procesul menționat în acest articol.

3) Considerăm că **art. 27 alin. (4)** necesită o clarificare cu privire la procedura aplicată în cazul în care plicul conținând buletinul de vot al alegătorului este anulat. Mai exact, este important de stabilit dacă acest buletin de vot și/sau plicul va fi înregistrat (numeric) în procesul-verbal al biroului electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență la rubrica „bulletinele de vot neutilizate și anulate”. Pentru a elucida aceste situații, propunem la **art. 27 alin. (4)** înlocuirea frazei „Acest caz va fi menționat în procesul-verbal cu privire la rezultatele numărării voturilor realizat de biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență, fiind indicat la rubrica „numărul bulletinelor de vot neutilizate și anulate”, precum și în lista electorală” cu fraza „În acest caz, buletinul de vot expediat prin poștă se anulează, acest fapt fiind menționat în procesul-verbal cu privire la rezultatele numărării voturilor întocmit de biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență la rubrica „numărul bulletinelor de vot neutilizate și anulate”, precum și în lista electorală”.

4) Propunem la **art. 28 alin. (2)** înlocuirea textului „Alegătorul corespunzător este exclus din lista electorală pentru votare prin corespondență și este în drept să își realizeze dreptul electoral la secția de votare unde este arondat în lista electorală de bază sau dacă se află peste hotarele țării, la oricare secție de votare constituită peste hotare țării, cu realizarea aspectelor indicate la alin. (4) art. 27 din lege” cu textul „Alegătorul corespunzător este exclus din lista electorală pentru votarea prin corespondență și poate să își exercite dreptul de vot la secția de votare unde este arondat conform domiciliului sau reședinței temporare valabile, în condițiile art. 78 alin. (2) din Codul electoral, iar dacă se află peste hotarele țării, poate să se prezinte la oricare secție de votare constituită în străinătate fiind respectate prevederile de la art. 27 alin. (4).”

5) La **art. 28 alin. (2)**, propunem să fie substituite cuvintele „declarate nule” prin cuvântul „anulate”.

6) Se propune următoarea redacție a **art. 31** „Biroul electoral al secției de votare întocmește un proces-verbal în trei exemplare, conform procedurilor și datelor indicate la art. 83 din Codul electoral nr. 325/2022 și regulamentul aprobat de Comisia Electorală Centrală conform prevederilor alin. (2) art.4 din prezenta lege. ”

12. În ceea ce privește amendamentul VIG nr. 01/03-54 din 9 aprilie 2024, Comisia menționează următoarele:

1) La pct. 7 din amendament cu referire la art. 10 alin. (1) lit.c) se propune următoarea formulare: „Constituie în temeiul art. 34 alin. (1) din Codul electoral nr. 325/2022 consiliul electoral de circumscripție de nivelul al doilea pentru secțiile de votare din străinătate care supraveghează

Comisia Electorală Centrală
CORESPUNDE
ORIGINALULUI

inclusiv activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare pentru exercitarea votului prin corespondență”.

Această modificare se impune pentru a corespunde prevederilor art. 34 alin. (1) din Codul electoral. Totodată conform redacției propuse de autor, se înțelege că organizarea votului prin corespondență se va realiza de un consiliul electoral de circumscripție de nivelul al doilea diferit de cel constituit pentru secțiile de votare din străinătate.

2) La pct. 7 din amendament ce vizează **art. 10 alin. (1) lit. c** și la pct. 9 cu privire la **art. 13**, propunem substituirea cuvintelor „exercitarea votului peste hotarele țării” cu textul „pentru secțiile de votare din străinătate”, din același considerent formulat la subpct. 1).

3) La pct. 9 din amendament, propunem excluderea **art. 13 lit. a) și c)** cu numerotarea ulterioară corespunzătoare. În acest sens, atragem atenția că aceste prevederi se regăsesc în art. 37 lit. a) și d) din Codul electoral nr. 325/2022, intitulat „Atribuțiile consiliului electoral de circumscripție”.

Propunem completarea **art. 13 lit. i)** la final cu următorul text „la sediul său în condițiile instrucțiunii aprobate de Comisia Electorală Centrală.”

La **art. 13 lit. h)**, propunem înlocuirea referirii eronate la „alin. (2) al art. 4” cu referirea corectă „art. 27 alin. (4)”. Această modificare are ca scop eliminarea ambiguității și asigurarea coerenței în textul legii, stabilind clar sursa corectă a prevederilor menționate.

1) La pct. 10 din amendament ce vizează **art. 14 alin. (3)**, textul „11 persoane” propunem să fie înlocuit cu textul „15 persoane”, în vederea uniformizării cu prevederile art. 39 alin. (6) din Codul electoral nr. 325/2022.

2) La pct. 11 din amendament ce privește **art. 15 alin. (1)**, propunem să fie exclusă prima liniuță, prin care se propune o altă redacție a literei și să fie păstrată redacția din proiectul de bază.

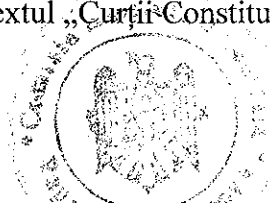
3) La pct. 12 din amendament, propunerea de a exclude din **art. 16 alin. (3)** sintagma „sigilii autocolante” o respingem. Considerăm că sintagma „sigilii autocolante” trebuie înlocuită cu textul „etichete de securitate”, în vederea uniformizării termenilor folosiți de actele normative ale Comisiei. Noțiunea de *etichetele de securitate* este prevăzută în Instrucțiunea privind modul de sistematizare, împachetare, sigilare și transmitere a documentelor (materialelor) și a echipamentului electoral după închiderea secțiilor de votare, aprobată prin hotărârea nr. 1305/2023 și în Instrucțiunea cu privire la asigurarea infrastructurii secției de votare, aprobată prin hotărârea nr. 1186/2023.

Totodată, considerăm judicios în textul proiectului de lege și în textul proiectului de amendament să fie utilizată noțiunea de „etichete de securitate”, ci nu cea de „sigilii autocolante”.

4) La pct. 21 din amendament, propunem completarea **art. 26** cu lit. h) care va cuprinde următoarea prevedere „h) plicurile returnate biroului electoral al secției de votare care nu au fost livrate alegătorilor din motive obiective se anulează fiind numărate și sigilate separat.” În acest sens, se va reglementa procedura de utilizare/păstrare a plicurilor care nu au ajuns la alegător din motive obiective (lipsă destinatar, adresă greșită etc.) și, respectiv, au fost returnate secțiilor de votare fără a fi utilizate (exemplu: mențiune în SIAS „ALEGERI”). Această reglementare ar veni să combată posibilele învinuiri care pot fi aduse membrilor BESV de către un alegător sau un grup de alegători/concurenți electorali, precum că le-ar fi fost împiedicată exercitarea liberă a dreptului electoral.

5) La pct. 28 din amendament ce vizează **art. 36 alin. (3) lit. a) și alin. (5)**, propunem substituirea cuvântului „pilotării” cu cuvântul „implementării”.

Având în vedere, că Curtea Constituțională confirmă legalitatea alegerilor parlamentare și prezidențiale, considerăm judicios completarea **art. 36 alin. (6)** după cum urmează, după cuvintele „va propune” se completează cu textul „Curții Constituționale”, în rest, textul rămâne neschimbat.

Comisia Electorală Centrală
CORESPUNDE
ORIGINALULUI

Art. 36 alin. (7) propunem să fie expus într-o redacție nouă: „După finalizarea implementării parțiale a votului prin corespondență, Comisia Electorală Centrală în termen de 3 luni va elabora și va prezenta Parlamentului un raport privind implementarea acestei metode alternative de vot, conținând propuneri și prevederi privind aplicabilitatea acestora cu titlu permanent, cu înaintarea ulterioară a modificărilor corespunzătoare la Codul electoral”.

13. Cu referire la propunerile de modificare a Codului electoral nr. 325/2022, acestea le susținem parțial:

1) Nu susținem propunerea formulată în pct. 1 și 9 din amendament care prevăd introducerea la **art. 1** și **206** din Codul electoral nr. 325/2022 a entității „grup civic” ca participant la referendum. Redacția propusă nu dezvoltă în niciun fel modul de constituire a acestora, subiecții admisibili, criteriile de formare, fiind aspecte care urmează a fi reglementate prin norme primare, și nicidecum prin cele subordonate legii (regulamente ale Comisiei Electorale Centrale), după cum propune autorul.

Menționăm că statutul de participant la referendum este echivalat cu statutul de concurent electoral, care implicit oferă acces la garanții stabilite de lege: spațiu pentru publicitate, timp gratuit de emise, participare la dezbateri, drept la credit fără dobândă etc. Prin urmare, introducerea unui subiect fără criterii legale clare de admisibilitate a acestuia nu poate fi acceptat, inclusiv prin prisma periclitării proceselor electorale.

2) Cu referire la propunerile expuse în pct. 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 și 13 care prevăd modificarea **art. 73 alin. (5)**, **art. 81 alin. (6-7)**, **art. 200**, **203**, **204**, **206**, **art. 234 alin. (2)**, **art. 235 și art. 237 alin. (2)**, prin care se propune înlocuirea opțiunilor de răspuns „Da” și „Nu” cu opțiunea „Pentru” și „Împotriva” în cadrul referendumului, menționăm următoarele:

Utilizarea termenilor „Da” și „Nu” ca opțiune de răspuns în cadrul unui referendum este concepută pentru a facilita exprimarea clară și obiectivă a voinței cetățenilor. Această abordare reduce riscul de confuzie sau interpretare greșită a opțiunilor.

Codul electoral anterior, nr. 1381/1997, utiliza termenii „Pentru” și „Contra”. Codul electoral nr. 325/2022 a adus o modificare esențială, înlocuind acești termeni cu „Da” și „Nu”. Corespunzător, aceste aspecte sunt de oportunitate politică și rămân la discreția Parlamentului.

Este de remarcat că substituirea opțiunii în cadrul referendumului de la „pentru/contra” în „da/nu” a fost dictată de necesitatea eliminării unei confuzii de incertitudine din partea alegătorilor, facilitând astfel procesul de exprimare a opțiunii lor în mod clar și precis.

În susținerea acestui raționament ar fi exemplul cu întrebarea în cadrul unui referendum de demitere a primarului/președintelui care ar suna în felul următor: „Susțineți revocarea primarului/președintelui?”, respectiv opțiunea „Contra” aleasă de alegător ar putea fi percepută de către acesta că este împotriva rămânerii primarului în funcție, dar de fapt prin această opțiune în esență se exprimă împotriva revocării acestuia.

În aceeași ordine de idei, incertitudinea similară apare și în cadrul referendumurilor consultative, or alegerea „Contra” poate fi apreciată atât împotriva propunerii, cât și împotriva problemei.

La rândul său, este de menționat în mod deosebit cerința de la art. 183 alin. (4) din Codul electoral, menită să asigure garanția împotriva ambiguităților, ca parte indispensabilă a calității procedurilor juridice și urmărilor acestora, și anume „Propunerea privind desfășurarea referendumului trebuie să includă problemele ce urmează să fie supuse referendumului, expuse clar,

Comisia Electorală Centrală
CORESPUNDE
ORIGINALULUI

excluzându-se interpretarea lor ambiguă, precum și scopul desfășurării, data preconizată pentru desfășurarea lui”.

Prin urmare, substituarea în cauză s-a făcut pentru a asigura o exprimare exactă a voinței alegătorilor, fără afectarea acesteia de viciile ambiguității și inexactității și compromiterea procesului electoral.

Sub acest aspect, este relevantă opinia Comisiei de la Veneția, expusă în pct. 137 din avizul asupra actualei redacții a Codului electoral, prin care fost susținută ideea că întrebările supuse referendumului trebuie să permită răspunsuri prin „da” sau „nu” (în loc de „pentru” sau „contra”), aceasta fiind o opțiune de răspuns preferată pentru întrebările binare.

Suplimentar, aducem în atenție cifra comparativă a buletinelor de vot declarate nevalabile în cadrul referendumului republican consultativ din 24 februarie 2019 și alegerilor Parlamentului în circumscripția națională din aceeași dată:

Nr.	Hotărârea CEC	Nr. de alegători care au participat la vot		Buletine declarate nevalabile	
1	Nr. 2414/2019 „Cu privire la totalizarea rezultatelor alegerilor Parlamentului Republicii Moldova în circumscripția națională și circumscripțiile uninominale din 24 februarie 2019”	1 457 220		40 861 (2,80 %)	
2	Nr. 2422/2019 „Cu privire la totalizarea rezultatelor referendumului republican consultativ din 24 februarie 2019”	Pentru întrebarea 1	Pentru întrebarea 2	Pentru întrebarea 1	Pentru întrebarea 2
		1 144 261	1 143 397	133 544 (11,67 %)	132 634 (11,60 %)

III. Considerentele privind amendamentul VG nr. 005 din 28 martie 2024

14. Cu referire la amendamentul VG nr. 005 din 28 martie 2024 al deputatului Gaik Vartanean, Comisia formulează următoarele propuneri și obiecții:

1) Cu referire la pct. 1 ce vizează mai multe alineate ale **art. 14**, Comisia relevă că nu susține integral propunerile expuse din următoarele considerente:

a) În ce privește prima propunere la alin. (3), Comisia recomandă ajustarea numărului de membri ai birourilor electorale ale secțiilor de votare din străinătate, pentru a corespunde rigorilor prevăzute de Codul electoral nr. 325/2022 la art. 39 alin. (6), care stipulează că birourile electorale ale secțiilor de votare din străinătate se constituie dintr-un număr impar de membri, de cel puțin 5 și cel mult 15 persoane.

Comisia Electorală Centrală
CORESPUNDE
ORIGINALULUI

b) Cu privire la propunerea de modificare a *alin. (4) lit. c)*, este de menționat că desemnarea membrilor birourilor electorale ale secțiilor de votare de către concurenții electorali nu se încadrează în prevederile Codului electoral nr. 325/2022, or, numărul concurenților electorali este fluctuant. De asemenea, prevederea este inaplicabilă, spre exemplu, în cazul organizării unui referendum.

c) Ce ține de propunerea de completare a *art. 14 cu alin. (9)*, conceptual nu se atestă o precizie și previzibilitate juridică în textul normei propuse și aceasta nu se încadrează în conceptul organizării alegerilor în străinătate, inclusiv sub aspectul elaborării devizului de cheltuieli.

2) Privitor la propunerea de modificare a *art. 18 și 30*, menționăm că în lumina modificărilor aduse la proiectul de lege inițial și acceptate de către autori, o susținem de principiu. Totodată, menționăm că aspectele și operațiunile tehnice se vor dezvolta de către Comisia Electorală Centrală în actele sale normative.

3) Vizavi de propunerea nr. 3 de ajustare a *art. 26 lit. a)*, Comisia o acceptă, astfel urmează a fi exclus textul „și personalul tehnic al organelor electorale sau misiunilor diplomatice/oficiilor consulare”.

III. Considerentele vizavi de amendamentul ML nr. 38/03-50 din 8 aprilie 2024

15. Propunerile autorului amendamentului ML nr. 38/03-50 din 8 aprilie 2024 nu pot fi reținute integral de către Comisie, pentru mai multe motive. În primul rând, certificatul de alegător menționat în amendament nu este specificat în ceea ce privește autoritatea responsabilă de eliberare și condițiile pentru obținerea acestuia. Această lipsă de claritate generează incertitudine juridică și practică, deoarece nu este clar cine ar trebui să emită acest document și sub ce criterii.

16. În plus, este crucial să atragem atenția asupra termenelor restrânse în perioada electorală. Atât Comisia Electorală Centrală, cât și alte instituții competente vor întâmpina dificultăți în eliberarea și transmiterea documentelor în afara țării în timpul campaniei electorale. Acest lucru este cauzat de resursele limitate și procesele complexe implicate în gestionarea alegerilor.

17. Totuși, menționăm că articolul 24 litera g) din Amendamentul VIG nr. 01/03-54 din 9 aprilie prevede că alegătorul trebuie să completeze o declarație privind abținerea de la votul multiplu și confirmarea exercitării votului în secret. Această prevedere este introdusă ca o măsură suplimentară pentru garantarea integrității și transparenței procesului electoral, asigurând că fiecare vot este exprimat în mod liber și confidențial. Corespunzător, această declarație conceptual substituie certificatul de alegător în forma propusă în amendament.

18. În concluzie, propunerile respective nu sunt susținute integral de către Comisie din cauza lipsei de claritate și a dificultăților practice asociate cu implementarea lor în cadrul procesului electoral. Este important să se asigure că orice modificare adusă legislației electorale să fie însoțită de clarificări precise și să fie fezabilă din punct de vedere practic, astfel încât să se asigure integritatea și corectitudinea procesului electoral.

Comisia Electorală Centrală
CORESPUNDE
ORIGINALULUI